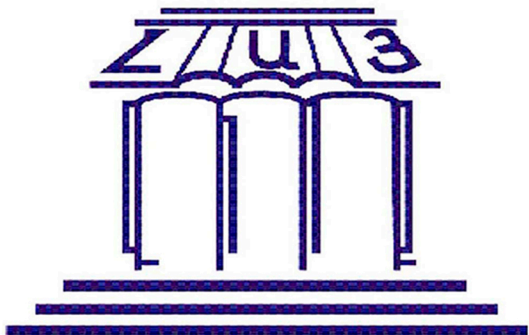

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց
Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Մտեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

**This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.**

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

187

372.21

7-98

ԱՌԻՒՅ

ՄԱՆԿԱ

ԻՐԱՄԱՐԱԿ

հա

372.21

7-98W

4 APR 2013

4 - MAR 2010

Հ. Ս. Խ. Հ. ԼՈՒՍԺՈՂԿՈՄՍ

Սոցիալական գիտություններ

№ 9 Մանկավարժական հանճարագրության № 9

Մ. ԴՈՒՐԳԱՐՅԱՆ

ՄԱՆԿԱԿԱՆ ՀՐԱՊԱՐԱԿՆԵՐԸ
ԳՅՈՒՂՈՒՄ ՅԵՎ ՔԱՂԱՔՈՒՄ

1004
16136

ՊԵՏԱԿԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

ՅԵՐԵՎԱՆ - 1928

ԳԵՂՋԿՈՒՅԻՆ ՅԵՎ ՄԱՆԿԱՐԱՊԱՐԱԿԸ ԳՅՈՒՂՈՒՄ

«Գյուղի յերեխան ծիծաղել չգիտի, չի խոսում, լռակցաց է, սիրում է ինքն իրենով զբաղվել», — այսպիսի կարծիքներ մենք հաճախ ենք լսում այն ընկերներից, վորոնք մեկ-յերկու ամառ աշխատել են գյուղերում, մանկական հրապարակներում:

Մյուս կողմից մենք տեսնում ենք, վոր գյուղական մանուկը վատառողջ է, հաճախ է հիվանդանում, չի իմանում իր սովորական կարիքները հոգալ, չգիտի կանոնավոր ուտել, մաքրության հետևել, պահպանել իր առողջությունը:

Գյուղում դեռ ուժեղ են սնահավատությունները, վախը, պառավական առասպելներն ու խրատները. յերեխան ամեն մի քայլափոխում լսում է սուտ ու վրտ բացատրություններ, սխալ մեկնաբանություններ. ապրելով բնության մեջ՝ նա չի ճանաչում այդ բնությունը, նրա յերևույթները, չի ոգտվում բնության բարիքներից, չի վայելում բնության գեղեցկությունը: Ինչո՞ւ չե այսպես:

Կարծում ենք բոլորի համար ել պարզ է, վոր այստեղ վնչ թե գյուղի յերեխան է մեղավոր

կամ վոր այդ յերեխան ուրիշ կերպ չի կարող լինել, այլ մեղավոր ենք մենք մեծերս, ավելի ճիշտ՝ ընդհանուր պայմանները, մեր աղքատությունը, հետամնացութիւնը և այլն, վոր դեռ ևս մեր մեջ թույլ և ինքնագործունեութիւնը, հասարակական նախաձեռնությունը, մենք դեռևս չենք կարողացել մեր վրայից լիովին թափել հին կենցաղի ու բարքերի մնացորդները, դեռ չի հաջողվել վայելուչ, հետաքրքիր ու կուլտուրական կյանք ստեղծել գլուղում. այդ ուղղութիւնը աշխատում են Խորհրդ. իշխանութիւնը, կոմուն-նիստական կուսակցութիւնը, կին-բաժինները, զպրօցը, կոոպերացիան, կոմսոմոն և այլնները. շատ բան հաջողվել է մեզ այս 8—10 տարվա ընթացքում, բայց ավելի շատ բան դեռևս մնում է անելու առաջիկայում:

Այս գրքուկում մենք կանգ կառնենք միայն մի խնդրի վրա. թե ինչպես կարելի չէ դաստիարակել յերեխային գլուղում, ամառը, մանկական հրապարակներում և ինչ նշանակութիւն ունի մանկական հրապարակը թե յերեխայի և թե մօր, աշխատավոր գեղջկուհու համար:

Սկզբում, յերբ մեզ մոտ նոր եր մանկական րապարակը, գլուղում շատ թերահաճատութիւնը ելին նայում նրա վրա, չեյին հավատում, վոր հրապարակի միջոցով կարելի չէ ազատագրել

գեղջկուհուն, նպաստել մանկան առողջացման ու նոր վոգով դաստիարակել նրան:

«Ե՛հ, միայն թե կուշա լինեն յերեխաները».

«Մաքրութիւնն ու դաստիարակութիւնը քաղաքացուն է վայել»:

«Յերեխա չե— թող խաղա. ինչ հրապարակ, ինչ աշխատանք»:

«Մեր որն ես ե. կեղտոտ ենք, չքավոր. եսպես ել կմեռնենք» և այլն, և այլն— այսպիսի վերաբերմունք գեղջկուհիների կողմից տեսնելը շատ սովորական մի բան եր:

Բայց հենց առաջին որերը գեղջկուհիներն հենց իրենք տարվում ելին հրապարակներով. հիանում ելին՝ ինչպես իրենց փոքրիկներն այնտեղ խաղում են, յերգում, աշխատում, իրար հետ լավ են վարվում, միացած սեփերով հոգում են իրենց ընդհանուր կարիքները, իսկ տուն գալիս ուրախ ճափտում են, նոր յերգեր, նոր սովորույթներ են բերում:

«Թեթե հագուստ (տրուսիկ) են պահանջում»:

«Սապոն են ուզում, վոր լվացվեն, պահանջ են դնում մազերը խուզել»:

«Տուն գալիս բարեւում են, գնալիս ցտեսութիւն են ասում»:

«Յեթե թաշկինակը մոռացել է, չետ է գա-

լիս հրապարակից. — ամաչում ե չերեալ առանց
թաշկինակի, գոգնոցի»:

Այս ե մեր ուզածը. գլուղը սովորի մաքուր,
վաչելուչ կյանքի:

«Խնչքան շատ ե սապոն գործածում մի չեր-
կիր, աչնքան նա կուլտուրական ե, աչնքան բա-
րեկեցիկ ե նրա կյանքը», սա սովորական մի
դարձվածք ե մեզ համար:

«Կուլտուրական կյանքի չափանիշներից
մեկն ե գլուղում թաշկինակների գործածութլունը,
քիթ սրբելը, լվացվելը, իր անձնական խնամքը», —
ասում ե մեր մեծ ընկերներից մեկը, Կրուպսկա-
յան:

Բայց մեր անելիքը սրանով չի վերջանալու.
կուլտուրական կյանքի հետ միասին մեզ հարկավոր
ե, վոր չերեխան ապրի ժամանակակից հեղա-
փոխական կյանքով, մասնակցի մեր ընդհանուր
շինարարության գործին, պատրաստվի ապագա
կոսմոնիստական կյանքի (պալքարի) համար:

Չե՞ վոր հեղափոխական շինարարության մաս-
նակից են նաև չերեխաները. ժողովրդական առածն
ասում ե՝ «ծառն իր պտղից ե ճանաչվում». —
պետք ե մանկութլունից կադմակերպել չերեխայի
կյանքը, մտցնել նրա մեջ կոլլեկտիվիստական
սովորութիւններ, աշխատանքալին դաստիարակու-
թլուն տալ նրան, սովորեցնել դիտել կյանքը,

ուսումնասիրել այն, մատնակցել շրջապատող
կյանքին:

Այս աշխատանքն սկսելու յե շատ վաղ. քանի
փոքր ե չերեխան, աչնքան ավելի հեշտ ե նրան
դաստիարակել, աչնքան ավելի չե նա յուրացնում
տեսածն ու լսածը, ընդորինակում ե ու նման-
վում մեծերին. ահա թե ինչու անհրաժեշտ ե
մանկական հրապարակը գլուղում 3, 4, 5 մինչև
անգամ 6—8 տ. չերեխաների համար, վորոնք
հեշտութլամբ են չենթարկվում դաստիարակչա-
կան ազդեցութլան:

Սակայն չպետք ե մոռանալ, վոր այս հա-
սակն ուշադիր վերաբերմունք, խնամք ու զգուշ
դաստիարակութլուն ե պահանջում: Այս շրջանի
ապրումները խոր ազդեցութլուն են թողնում
մանկան վրա. ով չի հիշում, թե ինչպես իր
մանկութլան մի դեպք, մի մեծ ուրախութլուն
(նվեր, ճանապարհորդութլուն, տոն և այլն) կամ
մի մեծ վիշտ (ծեծ, հարազատների մահ, սովա-
ծութլուն և այլն) ընդ միշտ ապավորվում ե,
կյանքի հետագա տարիներում հաճուք, կենսու-
րախութլուն կամ ընդհակառակը՝ կսկիծ, ամիսո-
սանք ու վրիժառութլուն առաջացնելով: Յեթե
չերեխան այդ հասակում ապրել ե մենակ, առանց
ընկերների մեծանալով — մեծ մասամբ լռակցաց
ու մենասեր ե դառնում: Այս հասակում չերե-

խալին պետք է տալ ուրախություն, հետաքրքիր ու բովանդակալի դարձնել նրա կյանքը՝ խալն ու աշխատանքը:

Սակայն այս բոլորը չի կաբող տալ ընտանիքը. աչն ել գյուղում, մանավանդ ամառը, չերբ գյուղացու համար ապրել-մեռնելու խնդիր է դրված:

Նեղ խրճիթ, ողի ու լույսի կարոտ, մեծերն զբաղված են, փոքրիկները խանգարում են իրենց պահանջներով ու ազմուկով, վոտի տակ ընկնում, ջղայնանում են իրենք, ջղայնացնում են մեծերին և վերջն ել պատժվում, ծեծվում կամ իրենց բախտին են մնում.— ժամանակին չեն ուտում, անկողինը չեն մաքրում, շորերը չեն լվանում, բունն անկանոն, հիվանդ, մաշված—հացը միշտ բերանին, սակայն արցունքը միշտ աչքերին:

Այս բոլորը կարող է վերացնել մանկական հիմնարկը—մտուրը, կոնսուլտացիան, մանկական հրապարակն ու մանկապարտեզը:

Կանգ առնենք առաջիմա մանկակառն հրապարակի վրա:

Սա մի տեղ է, վորտեղ ուշ գարնան կամ ամռան ամիսներին հավաքվում են գյուղի փոքրահասակ յերեխաները և աշխատում ու խաղում մեծերի՝ ղեկավարների (վարժուհու) հսկողությամբ:

Շատ ու շատ ոգուտների է տալիս մանկական հրապարակը:

1. Թեթեացնում է գյուղացու՝ մեծ մասամբ մոր՝ դուրքյունը:

2. Բարձրացնում է նրա աշխատանքի արդյունքը (արտադրողականությունը):

3. Յերեխաներին ազատում է բազմաթիվ վսանգներից, քաղցից, պատիժներից:

4. Ողի, ջրի, արևի, կազմակերպված սննդի (ճաշ, նախաճաշ) միջոցով առողջացնում է գյուղի մանկան:

5. Կրթում, դաստիարակում է յերեխային ծանոթացնում կյանքին, շրջապատին ու պատրաստում առաջիկա կյանքի համար (գպրոցում, անտեսության մեջ):

6. Յերեխաների, հիմնարկի ու ղեկավարների ազդեցության շնորհիվ փոխում է կենցաղը, նոր ու առողջ սովորություններ մտցնելով. հալածում է անհավատություն, վախը, առասպելները:

7. Մանկապարտեզի վերածվելով, նա հնարավորություն է տալիս գեղջիկուհուն ազատ ժամերին այցելելու խրճիթ ընթերցարան, ժողով, հանդեսներ և այլն, խելացի կերպով ոգտագործելու ժամանցը և ուժը ներածի չափ մասնակցելու հասարակական կյանքին:

Յեւ վշուղը, գեղջկուհին արդեն զգացել է մանկական հրապարակի արժեքն ու գերը՝ համարյա մեր բոլոր գավառներում անցնող ամառ, հրապարակները փակելիս թե՛ յերեխաները և թե՛ նրանց ծնողները շվարած հարցնում եյին՝ «բա մենք ինչ ենք անելու. վոր գնաք՝ ելի՞ կգաք»... շատ տեղերում արցունքով եյին բաժանվում դեկավառներից, այնքան կապվել էին հրատարակներին հետ:

Մի փոքրիկ ակնարկ յեթե գցենք քաղաքականների վրա, կհամոզվենք սյա բանում. 1925 թ. ամառը Հայաստանում կային ընդամենը 3 քաղաքակ, 1926 թ. դրանց թիվը հասավ 15-ի, իսկ անցյալ ամառ մենք ունեւիինք արդեն 48 հրապարակ, մոտ 2600 յերեխաներով, փորոնց մեծ մասը գյուղացիների (չքավոր ու միջակ) յերեխաներ եյին:

Այս 48 հրապարակի պահպանությունը նստել է 14—15 հազար ուրբի, մինչդեռ պատրաստի գումար նրանց միայն 4-5 հազար ուրբի յե տրվել, մնացածը, մոտ 65-70 տոկոսը հոգացել են տեղերը—ընթերցողները, կոոպերացիան, գալրոցը, կին. բաժինը, բժշկականը և այլն. իսկ գործով ոգնել են և՛ պատգամավորուհին, և՛ գյուղատնտեսը և՛ պիոները, և՛ կուսը՝ ինչ ու ԼԿՅՄ-ը: Բանի դեռ այսքան սուղ են մեր միջոց-

ները, բանի դեռ պահպանում են շենքերն ու պիտույքները, հագուստն ու սննդամթերքները, բանի դեռ բյուջետային կարգով չեն ապահովվում մեր նախադպրոցական հիմնարկները (հրապարակ, մանկապարտեզ) պետք է զարկ տալ տեղական սիջոցներին, սպասարկել տեղական ուժերն ու հնարավորությունները:

Տեսնենք՝ ինչ է հարկավոր անել այժմյանից և ինչ կարող է անել ինքը գեղջկուհին հրապարակների կազմակերպման գործում:

Մեզնում մի վատ սովորություն է արմատացել—գործը հետաձգել մինչև վերջին օրերը ու շտապ կերպով մի կերպ «յուրա տանել»: Այդպես չպիտի լինի. հրապարակների համար պետք է վաղորդ պատրաստվել:

Անցնում է գարունը գյուղացին վաղուց է դաշտ գուրս չեկել. կարճ ընդմիջումից հետո կսկսվի մի ափիլի յեռունը՝ ան — ամառային աշխատանքների շրջանը, յերբ մեր գյուղացին գործի կլծվի և առավոտից-իրիկուն կաշխատի իր ընտանիքով. ահա այս շրջանում նրան պետք է ազատել յերեխաներից, այս շրջանում պետք է փոքրիկներին 100 տոկոսով ընդգրկել հրապարակում, վորը սինչ այդ պիսի պատրաստ լինի:

Գործն սկսելու համար պետք է ունենալ.

1. Ղեկավարներ (վարժուհիներ).

2. Շենք և հարմար ու ընդարձակ հրապարակ (հողամաս).

3. Պիտուկներ, գործիքներ, նյութեր.

4. Կահավորութիւն՝ խաղի, աշխատանքի, սննդի համար. ամանեղեն, զգեստ, խաղալիքներ և այլն:

Բացի ղեկավարից (ու նրա վարձից՝ մասամբ) գյուղը կարող է ամբողջովին հոգալ այս կարիքները, չեթե որ առաջ մտածի այդ մասին: Ամենից առաջ այս հարցը ձեռնարկելու չեն իրենք գեղջկուհիները, ոգնության հրավիրելով կին-բաժնին, կոոպերացիային, ԼԿՅՆՄ, բժշկին, ուսուցչին և այլն:

Բավական է սրանցից մեկի կամ գյուղխորհրդի լուսսեկցիայի միջոցով խորհրդակցութեան հրավիրել ու ընտրել «մանկական հրապարակի կազմակերպման հանձնաժողովը». այդ հանձնաժողովը կմշակի իր աշխատանքի ծրագիրը և գործի կանցնի մոտավորապես հետևյալ խնդիրների շուրջն աշխատելով.

1 Ընտրել հրապարակի տեղը, մաքրել այն ու կարգի բերել (հարթել, ավազ փռել և այլն):

2 Բանակցել դպրոցի հետ շենքից ու գույքից ոգտվելու համար:

3. Ձեռք բերել սեղաններ, աթոռներ, նստարաններ, ամանեղեն, սրբիչներ և այլն:

4. Հաւաքի առնել գլուխի 3—7 տարեկան յերեխաներին. պարզելու համար՝ մոտավորապես քանիսն և սվքեր են ընդունվելու.

5. Բանակցել ուսուցչի, բժշկի, գյուղատնտեսի, պիտանքների հետ՝ ովքեր յեվ ինչ աւխտսանքներ են վերցնելու իրենց վրա:

Այս բոլորն առանց խոշոր դժվարութիւնների կհաջողվի, չեթե հանձնաժողովն ազիտացիայի ու պրոպագանդայի միջոցով կարողանա հարկավոր տրամադրութիւն ստեղծել և շահագրհ գոել բնակչությանը, գլխավորապես մայրերին — ու առ հասարակ — խորհրդ. մարմիններին:

Մյուս պայմանն է՝ նյութական ժոնդասեղծելը, վորպեսզի հնարավոր լինի ժամանակին հոգալ հարկավոր ծախսերը. բացի ծնողներից, վորոնցից ստացվածը հետագայում սննդի (ճաշ, նախաճաշ) վրա կծախսվի մեծ մասամբ, այս բանում մեծ ոգնության կզան նաև փոկը, կոոպերացիան, արտելները և այլ տնտեսական ու հասարակական մարմիններ:

Չպետք է առիթը բաց թողնել և ամեն անգամ գյուղի հասարակական ժողովներում (կոոպերատիվի, գյուղխորհրդի, փոկի անդամների) պետք է հրահրել հրապարակի հարցը և գործնական առաջարկներ մտցնել:

Գյուղի կուլտուրական ուժերի միջոցով

պետք է ոգտագործել նաև հասարակական ձեռնարկութիւնները (հանդես, ներկայացում, տոներ և այլն)։

Այս բոլորի հետ զուգընթացաբար հանձնաժողովը իր ծրագիրն ու հրապարակի նախահաշիվը ներկայացնում է Լուսբաժնին ու շրջգործկոմին ի հաստատութիւն և մինչև ղեկավարի գալը (նշանակում է լուսբաժինը) շարունակում է կազմակերպչական աշխատանքները։

Ղեկավարի գալուց հետո սկսվում է բուն աշխատանքը յերեխաների հետ. ֆոնդի քննարկի գործադրութիւնը, հետագա ուժեղացումը և այլն տանում է ղեկավարը՝ հանձնաժողովի կամ նրա պարակի նորընտիր խորհրդի հետ։

Հրապարակի բացվելով գյուղը քեմակոխում է մի նոր օրջան. գեղջկուհին հանգիստ իր աշխատանքներին է նվիրվում, իսկ այնտեղ, հովասուն այգում, առվի յեզերքին կամ դպրոցի բակում մանուկներն ուրախ թռչկոտում են ու աշխատում, և ավելի հարուստ կյանքով, ավելի քիչ զրկանքներով աճում է մի նոր, առողջ, գործունէյա սերունդ։

ԲԱՆՎՈՐՈՒՅԻՆ ՅԵՎ ԲԱՆԱԲԻ ՄԱՆԿԱԿԱՆ ՀՐԱՊԱՐԱԿ

Սորհրդային Միութիւն մեջ նկատելի կերպով իջնում է յերեխաների մահացութեան տուկոսը. յեթե մենք վերցնենք յերեխաների մահացութիւնը Յեվրոպայի մայրաքաղաքներում, կհամոզվենք այդ բանում։ Մոսկվայում 1913 թվին 100 ծնունդին ընկնում էր 26 մահացութիւն, մինչդեռ 1926 թվին մահացութիւնն ընկավ մինչև 13⁰/₀, այսինքն կիսով չափ պակասեց։ Յեթե 1912 թվին մահացութիւնը համարենք 100⁰/₀ և համեմատենք 1926 թ. հետ յեվրոպական մայրաքաղաքներում 1926 թվին յերեխաների մահացութիւն հետևյալ պատկերը կտեսնենք.

Ոսլո (Նորվեգիա)	45, 4 ⁰ / ₀
Մոսկվա (ԽՍՀՄ)	46, 5
Բեռլին (Գերմանիա)	58, 4
Լոնդոն (Անգլիա)	68, 1
Փարիզ (Ֆրանսիա)	89, 3
Վարշավա (Լեհաս.)	93, 9

Այսպիսով մենք տեսնում ենք, վոր յերեխաների մահացութիւնը ԽՍՀՄ մայրաքաղաքում շատ ավելի պակաս է, քան յեվրոպական մյուս մայրաքաղաքներում (բացի Նորվեգիայից)։

Ավելի համոզեցուցիչ որինակ. 1912 թ. մանուկների մահացութիւնը Մոսկվայում 70 տոկոսով բարձր եր Վարչավայից, մինչդեռ 1926 թ. Մոսկվան տալիս է Վարչավայից 13 տոկոս պակաս մահացութիւն. Լենինգրադի բանվորական թաղամասերում մինչև հեղափոխութիւնը 15 — 16 տոկոսով ավելի չեն յերեխաներ մեռնում, քան կենտրոնում, ուր ապրում են արխայոկերաբ (աղահով) տարրերը:

Այս տվյալներն ապացուցում են, վոր նախ՝ պրոլետար յերեխան բուրժուական հասարակարգում ավելի չեն յենթակա մահացութեան և՛ յերկրորդ՝ ի. հասարակարգում հետզհետե վերանում են յերեխաների մահացութեան նպաստող պայմաններ:

Հեղափոխութիւնը, զրկելով արտոնյալ դասերին շքեղութիւնից ու շռայլութիւնից, տարրական հարմարութիւններ ստեղծեց քաղաքի ու գյուղի չքավոր աշխատավորութեան համար. շատ տեղերում նախկին պալատներն ու հոյակապ տները վերածվեցին մանկական հիմնարկների. ի. Միութեան ամեն մի քաղաքում այժմ կան առանցականերով դպրոցներ, ակումբներ, մանկապարտեզներ, կան մսուրներ ու կոնսուլտացիայի Յերեխան, վոր համեմատաբար փոքր քաղաք է, այժմ ունի 18-19 մանկապարտեզ, մինչդեռ հե-

ղափոխութիւնից առաջ աշախի հիմնարկներ գոյութիւն չունեին, յեղածներն էլ շատ անկազմակերպ ու կարճատե ելին լինում: Լենինական, բացի քաղաքի ու յերկաթ-գծի հիմնարկներից, այժմ գործարանային մասում հատուկ մանկապարտեզ ու մսուր ունի մանագործարանի բանվորների յերեխաների համար: Պետք է տեսնել, թե ինչպիսի սիրով բանվորահիները յերեխաներին մսուր են բերում, հանձնում բուլբերի ու դաստիարակներին խնամքին և հանգիստ սրտով գնում գործարան՝ աշխատանքի: Յերեխան աշտեղ խաղում է հատուկ սենյակում («խաղասենյակ»), հսկողութեան տակ, զբոսնում է, յերգում — խոսում, սովորում է կանոնավոր ուտել. փոքրիկներին լողացնում են, քնեցնում. բոլորը՝ մսուր գալիս փոխում են իրենց զգեստները, մի խոսքով յերեխան աշտ պայմաններում անճանաչելի չէ դառնում:

Վատ է սակայն, վոր՝ գիշերային հերթ չլինելու պատճառով՝ ծնողներն ստիպված են լինում գիշերը, ժ. 11-12 ին տուն տանել իրենց փոքրիկներին, մյուս որը՝ աշխատանքի հերթին՝ նորից բերելու համար:

Ավելի մեծերի համար (3-8 տ.) հետաքրքիր է մանկապարտեզում վում են գործարանի բանվորների

1004
16191

Ավելի համոզեցուցիչ որինակ. 1912 թ. մանուկների մահացությունը Մոսկվայում 70 տոկոսով բարձր եր Վարշավայից, մինչդեռ 1926 թ. Մոսկվան տալիս է Վարշավայից 13 տոկոս պակաս մահացություն. Լենինգրադի բանվորական թաղամասերում մինչև հեղափոխությունը 15 — 16 տոկոսով ավելի չեն յերեխաներ մեռնում, քան Լենտրոնում, ուր ապրում եին արխսոտ-կրաար (ապահով) տարրերը:

Այս ավելներն ապացուցում են, վոր նախ՝ պրոլետար յերեխան բուրժուական հասարակա-կարգում ավելի չեն յենթակա մահացութան և՛ յերկ-րորդ՝ ի. հասարակակարգում հետզհետե վերա-նում են յերեխաների մահացության նպաստող պայմաններ:

Հեղափոխությունը, զրկելով արտոնյալ դա-սերին շքեղությունից ու շռայությունից, տար-րական հարմարություններ ստեղծեց քաղաքի ու գյուղի չքավոր աշխատավորության համար. շատ տեղերում նախկին պալատներն ու հոյակապ տները վերածվեցին մանկական հիմնարկների. ի. Միություն ամեն մի քաղաքում այժմ կան աասնյակներով դպրոցներ, ալումբներ, մանկա-պարտեզներ, կան մսուրներ ու Լոնսուլտացիա: Յերեխանր, վոր համեմատաբար փոքր քաղաք է, այժմ ունի 18-19 մանկապարտեզ, մինչդեռ հե-

ղափոխությունից առաջ այսպիսի հիմնարկներ գոյություն չունեին, յեղածներն ել շատ անկազ-մակերպ ու կարճատե ելին լինում: Լենինականը, բացի քաղաքի ու յերկաթ-գծի հիմնարկներից, այժմ գործարանային մասում հատուկ մանկա-պարտեզ ու մսուր ունի մանագործարանի բան-վորների յերեխաների համար: Պետք է տեսնել, թե ինչպիսի սիրով բանվորահիները յերեխա-ներին մսուր են բերում, հանձնում քույրերի ու դաստիարակների խնամքին և հանգիստ սրտով զնում գործարան՝ աշխատանքի: Յերեխան այն-տեղ խաղում և հատուկ սենյակում («խաղասեն-յակ»), հսկողության տակ, զրոհում է, յեր-գում — խոսում, սովորում է կանոնավոր ուսել. փոքրիկներին լողացնում են, քնեցնում. բոլորը՝ մսուր դալիս փոխում են իրենց զգեստները, մի խոսքով յերեխան այս պայմաններում անճանա-չելի չե դառնում:

Վատ է սակայն, վոր՝ գիշերային հերթ չլի-նելու պատճառով՝ ծնողներն ստիպված են լի-նում գիշերը, Ժ. 11-12 ին տուն տանել իրենց փոքրիկներին, մյուս որը՝ աշխատանքի հերթին՝ նորից բերելու համար:

Ավելի մեծերի համար (3-8 տ.) հիմնարկներ հետաքրքիր է մանկապարտեզում, ուր հավաք-վում են գործարանի բանվորների

1004
16136

վորները յերեխաները. այժմ ել, չնայած այն հանգամանքին, վոր յերեխաները միայն 6 ժամ են մնում մանկապարտեզում, շատ զգալի յե ծնողների համար այս թեթևութիւնը. իսկ յերբ մանկապարտեզն իր նորմալ (գործարանային մանկապարտեզի) պատկերը կստանա, այն ժամանակ ևս ծնողները բոլորովին կազատվեն յերեխաների հոգսից ու հանգիստ կնվիրվեն իրենց գործին, վորից կշահվի թե գործարանը, թե իրենց ծնողների աշխատանքն ավելի արդյունավետ կլինի և թե ընտանիքում ավելի անդորր ու վայելուչ կյանք կստեղծվի: Ազատվելով ընտանեկան հոգսերից, բանվորուհին սիրով կնվիրվի ինքնազարգացման ու հասարակական աշխատանքներին, կհաճախի գործարկումի, կուլտահանձնաժողովի նիստերին, պատգամավորական ժողովներին, ակումբ, կինո և այլն:

Թե կուսակցութեան և թե պրոֆմիութեանների համագումարներում հաճախ են շեշտվել այն միջոցների մասին, վորոնք բարձրացնում են բանվորուհու կուլտուրական մակարդակը, կանոնավորում են նրա աշխատանքը ու նպաստում կենցաղի բարելավման: Այդ խնդիրը նորից մի անգամ հարուցեց համամիութենական կոմմունիստ. կուսակցութեան XV համագումարը, շեշտելով կուլտուրական աշխատանքի անհրաժեշտութիւնը,

վորի մասին «վոչ թե պետք է միայն խոսել ու լավ վորոշումներ հանել, այլ անհապաղ պետք է վերաբաշխել տեղական և պետական միջոցները հոգուտ կուլտուրական շինարարութեան» (XV համագ. ընկ. Մոլոտովի զեկուցումից). բանվորուհու ազատագրման նպաստող ու նրա կենցաղը բարելավող միջոցների մեջ առաջնակարգ տեղն են բռնում մանկական հիմնարկները, վորոնք հարմարեցվում են բանվորուհու ցերեկվա աշխատանքներին ու գիշերվա զբաղմունքներին: Նախադպրոցական տարիքի (3-7) յերեխաների համար ցերեկվա հիմնարկներն են՝ մանկապարտեզն ու մանկական հրապարակը, վոր մեծ մասամբ ամառային ամիսներին է գործում, այնուհետև վերածվելով մանկապարտեզի կամ փակ հրապարակի:

Գիշերային հիմնարկներն են՝ ակումբներին կից մանկական սենյակները, ուր թողնում են ծնողներն իրենց վոքրահասակ յերեխաներին և իրենք կամ աշխատանքի յեն գնում (գիշերային հերթը գործարանում) կամ զբաղվում են ակումբներում, ժողովների յեն գնում կամ զանազան հանգիստավայրեր են այցելում (թատրոն, կինո), որվա աշխատանքից հետո թարմանալով և հանգրստանալով: Ակումբն ունի իր դաստիարակչուհին, վոր մեծ մասամբ հսկում է յերեխային՝ քնելիս, իսկ յերբեմն ել զբաղեցնում է նրան:

Բոլորիս համար պարզ է, վոր նյութական սուղ միջոցների շնորհիվ պետութիւնը չի կարող ներկայումս ապահովել նույնիսկ ցերեկը գործող հիմնարկների պահպանութիւնը. ել ուր մնաց գիշերային սենյակները, վորոնց հոգան ու պահպանութիւնն ընկնում է ամբողջովին ակումբների և իրենց բանվորուհիների վրա, վորոնք ամենից շատ շահագրգռված են այդպիսի հիմնարկներ ունենալու գործում:

Դժբախտաբար մեր ակումբներն ու բանվորուհիները դեռևս լավ չեն գիտակցում այդ հիմնարկների կարևորութիւնը: Հին հասկացողութիւնը դեռ ուժեղ է շատերի մեջ, վոր, իբր թէ, յերեխային պետք է դաստիարակել միայն դպրոցում, իսկ նախադպրոցական հիմնարկը շատ-շատ միայն մօր բեռը կթեթեացնի: Մինչդեռ շատ կարևոր է իմանալ և այն, վոր հենց նախադպրոցական տարիներում է կազմակերպվում յերեխայի բնավորութիւնը, այդ շրջանում է յերեխան ձևակերպվում թէ ֆիզիքապէս, թէ հոգեպէս և այդ շրջանի տպավորութիւններն ու պայմաններն անջնջելի հետք են թողնում մանկան մատաղ որգանիցմի վրա:

Ահա այս գիտակցութեան բերելու համար անհրաժեշտ է թէ լուսորդանների, թէ կինբաժինների ազիտացիան և թէ իրենց բանվորու-

հիների ու նրանց կազմակերպութիւնների գործնական, կոլլեկտիվ աջակցութիւնը:

Մանկրապարակների կազմակերպման գործում բանվորուհին կարող է շահագրգռել և՛ գործարկովին, և՛ կոոպերատիվը, և՛ պրոֆմիութիւնները. նա կարող է մեծ աջակցութիւն ցույց տալ հրապարակների կազմակերպման ու պահպանութեան միջոցներ ձեռք բերելու գործում, նպաստել վոր շենք ու հրապարակ տրամադրվի, կարգի բերվի այն, կահավորվի և այլն:

Այդպիսի ընդհանուր ու տեւական հետաքրքրութիւնը կարող է ազդել և այն հանգամանքի վրա, վոր վերջիվերջո հրապարակների պահպանութիւնն ապահովվի տեղական բյուջեներով:

Մեր յերկու տարվա փորձը լավ ապացուց է, վոր աշխատավոր մասսաների այս պահանջն ու ցանկութիւնն այնքան էլ դժվար չի իրականացնել, ինչքան էլ սուղ են միջոցները, ինչքան էլ շենքերի նեղվածքութիւնն զգալի չէ. Յերեվանում, որինսակ, վերջին տարիներս կար միայն 3-4 մանկապարտեզ, մինչդեռ ահա 2 տարի չէ դրանց կողքին գործում են 10-12 նոր, պրոֆմիութենական մանկապարտեզներ, վորոնք պատրաստվել են միութենական ակումբներում, սգտվում են շենքերից, գուլքից, մասամբ էլ 0/0-ային հատկացումներից. կան այնպիսիներ

ել, վոր պահվում են բացառապէս ծնողներից գանձված միջոցներով: Կյանքն՝ ինքն ե հարկադրում միջոցներ ստեղծել, հարմարեցնել. բավական ե, չեթե ղեկավար որդանները կազմակերպեն գործը ե աշխատավոր մասսաների ախտիվությունն ու նախաձեռնությունն ոգտագործեն:

Շատ ցանկալի կլիներ, վոր ամառային հրապարակների կազմակերպման ձեռնարկեն առաջին հերթին մեր քաղաքների բանվորական կազմակերպությունները՝ գործարկումները, պրոֆմիությունները, կոոպերացիան ե այլն: Մեր քիչ թե շատ խոշոր արդյունաբերական ձեռնարկները (Ձեթ. ոճառ գործարան, բամբակլոմ, արտելներ, գլուղկոոպ ե այլն) իրենց շուրջն այնքան բանվորներ են համախմբել, վոր կարիք կա հատուկ մանկ. հիմնարկներ կազմակերպելու, մանավանդ չեթե բանվորներն ապրում են գործարանի շրջանում:

Գործի կազմակերպությունը հեշտացնելու համար ավելորդ չենք համարում մի քանի տեղեկություններ ու հրահանգներ տալ.

ՀՐԱՀԱՆԳ

1. Հրապարակը կազմակերպվում ե զարնան (վերջերին) ու տեղում տմբողջ ամառը՝ 4-5 ամիս:

2. Հրապարակը կազմակերպելիս պետք ե ինկատի ունենալ տվյալ վայրի կլիմայական պայմանները, շենքի հարմարությունը, ազատ ու սովերոտ հողամաս (ծառածածկ, ցանկապատած, ծածկերով ե այլն), խուսափելով ցած, խոնավ տեղերից ու փոշոտ փողոցներից:

3. Ոգտագործել քաղաքի այգիները, պուրակները, ընդարձակ ու մաքուր բակերը:

4. Շենքը կամ ծածկը (набес, պատշգամբ ե այլն) անհրաժեշտ ե վատ լեզանակներին պատսպարվելու համար. կարելի չե ոգտագործել դպրոցի, մանկապարտեզի, ախումբի շենքերը, չեթե ունեն հարմարություններ:

ՅԵՐԵԽԱՆԵՐԻ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹՅՈՒՆԸ

5. Հրապարակը հիմնվում ե վոչ ավելի 60 յերեխայի համար (3-8 տ.), նախապէս ուսումնասիրելով ուսուցիչ բնակչության ե ցուցակազրելով ընդունվող յերեխաներին:

6. Ցուցակազրվածների վերջնական ընդունելությունը կատարում ե առանձին հանձնաժողով, հիմնարկ—ձեռնարկի, պրոֆմիության, կին-բաժնի, լուսբաժնի ներկայացուցիչներից կազմված:

7. Յերեխաներն ընդունվում են բժեկական ֆնուրյունից նետ:

ՀՐԱՊԱՐԱԿԻ ՆԵՐՔԻՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅՈՒՆԸ

8. Պարապմունքների ժամերն ու տեսողութունը կախված է տվյալ ռայոնի բնակչության աշխատանքի երի բնույթից ու պայմաններից:

9. Հրապարակում 8—9 ժամյա պարապմունքներ սահմանելու դեպքում 2 խմբակի (60 յերեխա) համար հրավիրվում է 3 ղեկավար, յուրաքանչյուրը 5-6 ժամյա աշխատանքի հաշվով: աշխատի լրիվ հրապարակի համար անհրաժեշտ է նաև բժիշկ յեվ սեխնիմ. աշխատավոր. հարկ լեղած դեպքում ոգնության են հրավիրվում նաև կոմիտեի անդամներ, պիոներներ, ձեռնահաս պատգամավորուհիներ և այլն:

10. Հրապարակին կից կազմակերպվում է հրապարակի խորհուրդը, վերի կազմն ու պարտականությունները նախատեսված է հատուկ հրահանգով:

11. Հրապարակն անպայման ապահովելու յե յերեխաներին սննդով, 5 ժամից ավելի մնալու դեպքում առնվազն 2 անգամ (թեյ և տաք նախաճաշ, կամ նախաճաշ և ճաշ). սննդամթերքների ընտրությունն ու կերակրացույցի կազմելը կատարվում է բժշկի մասնակցությամբ:

ՀՐԱՊԱՐԱԿԻ ԿԱՀԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆԸ

ա) Կահույք. սեղաններ, նստարաններ կամ աթոռակներ, լվացարան, սրբիչներ, ջրի կաթսա (բակ), դռը, թաս, դարակներ, բաժակներ, պնակներ, գդալներ:

բ) Նյութեր. ավազ, կավ, գունավոր և հասարակ մատիտներ կամ կավիճներ, ներկեր, սոսինձ, թել, թուղթ, սերմեր, վրձիններ, մեխ, տախտակ, ձողեր, կտորեղեն և այլն:

գ) Գործիքներ. պիսույքներ. մուրճեր, մկրատներ, բահեր, փոցխեր, ջրցիւրներ, սղոց, սալակներ, պատգարակներ (նաօրկա), ավազի սեղան, կավի արկղ և այլն:

դ) Խաղալիքներ. ձիաձող, սանձ, ավազի ձևեր, թուկ (թուչկոտելու), գնդակներ, զանգակներ, թմբուկ, փող, կառքեր, կառուցող. նյութ (մեծ չափերի), տիկնիկներ (պիոներ, բանվորուհի, դեղջուհի), ճյուղի, ցանցեր, զիժակներ, գործիքներ և այլն:

Պետք է աշխատել ըստ հնարավորության եժան կահավորել հրապարակը. վերև թված պիտույքներից շատ բան կարելի յե վերցնել զանազան հիմնարկներից՝ դպրոցից, գործարկումից, ակումբներից, կոպերատիվից՝ թեկուդ և ժամանակավորապես ոգտագործելու նպատակով. շատ բան

կարելի չէ շինել սեփական միջոցներով, պիտ-
ներներ, ծնողների ոգնությամբ պիտույքների,
նյութերի ու ամանեղենի վորոշ մասը կարելի չէ
ծնողներից ձեռք բերել:

Հրապարակն ետանագին հիմնարկ է, վոր
հնարավոր է հետզհետե բարեկարգել ու հարս-
տացնել, յերբ նա իր գոյությունը կարգարացնի
ու ամուր կերպով կկապվի մեր նոր կենցաղի
հետ:

Հ Ա Վ Ե Լ Վ Ա Յ Ն Ե Ր

1. ՄԱՆԿԱԿԱՆ ՀՐԱՊԱՐԱԿԻ ՆԱԽԱՅԱԾԻՎ

40 լեռնիսա, 3 ամսվա ընթացքում

№	Մ.Ռ.Մ.Կ.Մ.Ն.Ե.ՐԻ ԱՆՈՒՆԸ	Քանակը	Արժեքն ըստ հատ- կությունների				ԾԱՆՈԹՈՒԹՅՈՒՆ
			Սովորա- կան	Պրիմի- տիվ	Ամենա- անհրաժե- շտ	Գույք	
	ԿԱՀԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆ						Աստղանիշներ (*)
1	Սեղաններ 10 տեղանի .	4	32 n.	20 n.	20 n.		վերաբերյալ
2	Աթոռներ կամ նստարաններ	40 5	60 ¹⁾ 20 ¹⁾	20 ¹⁾ 15 ¹⁾	15*		4 նստար., 8 տարուր,
3	Պահարաններ	2	35	20	10*		1 հատ
4	Դարակներ	4	12	8	4*		2 հատ
5	Կախարան	2	10	5	—*		հատարակ մեխեր
6	Լվացարան և թոս . . .	2	10	8	4*		1 հատ
7	Նյութերի արկղ	1	3	2	—*		խնդրել մեկից
8	Տարուր և մեծերի համար	2	2	2	—*		» »
9	Ջրի տակառ	1	10	5	5		
10	*) Ինքայեռ կամ կուր .	1	15	7	7*		կուր
11	Դույլեր	2	5	3	3		
12	*) Բաժակներ	40	12	8	4*		թիթեղից
13	Ափսեներ	20	6	4	2*		Միայն 10 հատ
14	Գդալներ	40	8	4	4*		թեյի կամ ճաշի
15	Կավի արկղ	1	2	1	1*		խնդրել մեկից
16	Գոգնոցներ	40	20	12*	—		Ջրի կարել տալ
17	Սրբիչներ	10	5	5	—		Բերել տներից
18	Խոզանակ (կամ ավելներ) ՆՅՈՒԹԵՐ և ՊԻՏՈՒՅՔՆ.		3	3	—		» »
19	Մկրատներ	4	2	—	—		» »
20	Մուրճեր	3	1 50	—	1 50		
21	Սղոցներ	2	3	—	—		
22	Վրձիչներ	40	4	—	3		
23	Մեխեր	1	2	—	4		
24	Ներկեր	40	2	—	2		
25	Թուղթ սպիտակ (մեծ)	1/2 ստ.	4	—	4		

1) Այս ծախսերն ընդհանուր գումարների մեջ չեն մտնում:

№ 2. ՀԱՆՊԱՐԱԿԻ ՆԱԽԱՀԱՇՎԻ ԱՄՓՈՓՈՒՄԸ

(ԸՆԳԿԱՏՈՒՐ ԺԱԽՍ)

Հիմ- նարկների կատեգորիան	Ինչ ծախսեր	Կահավո- րություն	Նյութեր, պիտույք, ներ	Պերսոնալ	Գումար
Սովորական		190	77—50	225	492 ա.50 կ.
Պրիմիտիվ		117	40—50	120	277 ա. 50 կ.
Ամենաանհրա- ժեշտ ծախսեր		79	40—50	105	224 ա.50 կ.

ԾԱՆՈԹՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ.— Սննդի ծախսը նախահաշվի մեջ
չի մտնում:

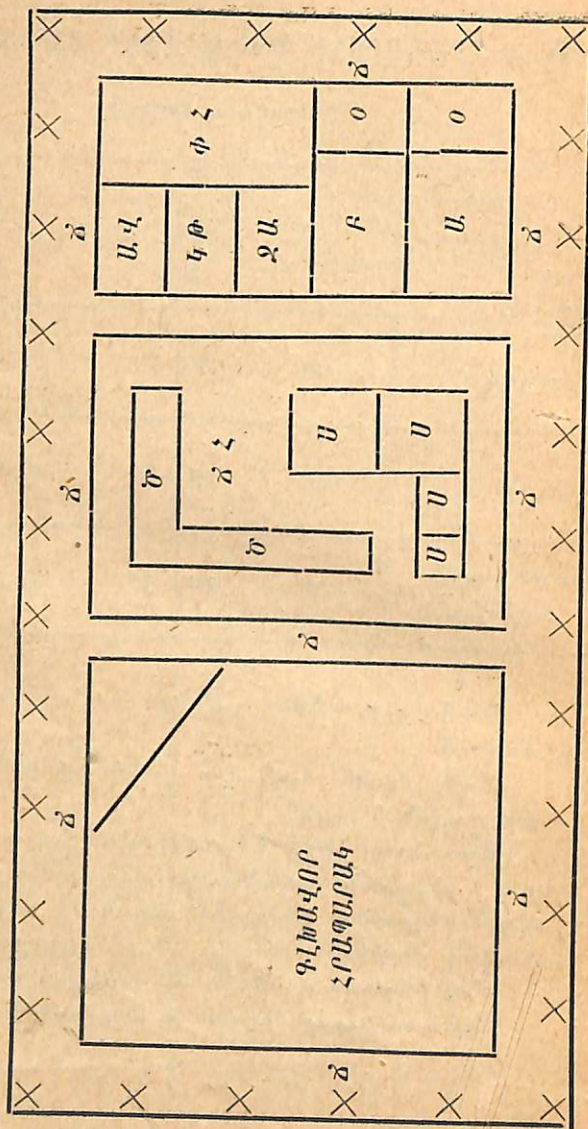
Մանր-մունր ծախսերը ի նկատի չեն առնվել (թել,
առեղ, սապոն և այլն):

Պերսոնալը հաշված է սովորական հրապարակում՝ 1 վա-
րիչ և 1 ղեկավար. պրիմիտիվ հրապարակում՝ 1 վարիչ-ղե-
կավար. ծայրահեղ դեպքում՝ միայն մի ղեկավար: Վարիչի
ամսական ուժիկը հաշված է 40 ա., ղեկավարինը՝ 35 ա.

Մեկ խմբակում հաշվել 30 յերեխա, չերկուսում՝ 60.

Աշխատավարձը հաշված է 3 ամսվա համար:

№	ԱՌԱՐԿԱՆԵՐԻ ԱՆՈՒՆԸ	Քանակը	Արժեքն ըստ հատ- կույթյունների			ԾԱՆՈԹՈՒԹՅՈՒՆ
			Սովորա- կան	Պրիմի- տիվ	Ամենա- անհրաժ- եշտը	
26	Թուղթ փաթաթելու . .	100 թ.	2		2*	
27	Կարտոն	20	4		—	
28	Ջրցիլներ	5	5		2*	2 հատ
29	Փոցիներ	10	5		—	2 հոք բերել ձրի
30	Սալակներ	5	4		—	» » »
31	Կալ	1 փ.	—*		—	Գտնել տեղում
32	Մատիտներ	5			3*	4 դյո. ժին
33	Ավաղ	1/2 լու. ս.	—		—*	2 հոք բերել տեղում
34	Գնդակներ	4	4		2*	2 հատ
35	Թմրուկներ	2	2		2	
36	Ավաղի պիտ. (ձեռք) . .	3 կմպ.	3		3	
37	Սանձեր	4	—		—*	Շինել տեղում
38	Ողակներ	4	—		—*	2 հոք բեր. տեղում
39	Ջանադան խողալիքներ .	5	—		—	Շինել տեղում
40	Բահեր	10	—		—	
41	Սերմեր	—	—		—	2 հոք բեր. տեղում
42	Կառուցող նյութեր . . .	10	—		—	
34	Մանկական և մանկավ. գրականութ.	10	—		10	
			267,50	157,50	119,50	

ՊԱՅՄԱՆԱԿԱՆ ՆՇԱՆՆԵՐ

X Ծառեր.

Ճ. Ճանապարհներ.

ՃՀ. Ճաշի հրապարակ.

ՓՀ. Փոքր »

ԶԱ. Զրի ավազան.

ՍՍ. Սենյակներ՝ չերեխաների և տեխնիքական աշխատավորի համար, խոհանոց, պատշգամբ.

ԱՎ. Ավազի կամ կավի սեղան (տաշտ, արկղ).

ԿԹ. Կենդանիների և թռչունների տեղ.

Ծ. Ծաղկանոց.

Բ. Բանջարանոց.

ՕՕ. Արտաքնոց.

ԲԼ. Բլրակ.

Ա. Այգի, դրուցարան (ծածկ, ծառեր).

Ծանոթություն.— Տրված և մշտական հրապարակի հատակագիծը, նոր բացվող հրապարակը միայն կարող և նախատեսել այս պահանջները և մոտավոր կերպով դասավորվել, ձգտելով հետզհետե մոտենալ այս դրուժյան:

№ 4. ՅԵՐԵԽԱՆԵՐԻ ՆԱԽՆԱԿԱՆ ՅՈՒՅԱԿԱԳՐՈՒՄԸ

.....ի ամառ, հրապարակ, 192 թ. №.....

1. Անունը, ազգը
2. Տարիքը (չերբ և ծնվել)
3. Հասցեն
4. Ծնողների զբաղմունքը
5. Ընտանիքի լեկամուտը (ոռճիկ, տնտեսութուն)
6. Ում խնամքին և ֆնում չերխան, չերբ ծընողներն աշխ. են գնում
7. Քանի չերխա կա ընտանիքում 2—7 տարեկան
8. Ֆիզիքական ինչ արատներ ունի
9. Վերջին ամիսը հիվանդացել և և ինչով
10. Բնակարանային պայմանները
11. Ամսական ինչքան կարող են վճարել ծնողները հրապարակին

ոռճիկ..... ոռբ
ամսակ տըն-
տես. — չքա-
վոր, փխակ
ունեոր

Գյուղեռյակի նախագահ.....

Ծնողի կամ խնամակալի ստորագրությունը.....

192 թ. «.....».....ի

.....զյուղ

№ 5. ՄԱՆԿԱԿԱՆ ՀՐԱՊԱՐԱԿԻ ՄՈՏԱՎՈՐ ՈՐԱԿԱՐԳԸ

Ժամերը		Ձրտղմունքը	Ո՞վքեր կարող են դե- կավարին ոգնել
Գյու- ղում	Քաղա- քում		
6—7	8—9	Յ' ըխտաների գալն ու զգեստավորվելը	—
7—8	9—9 ¹ / ₂	Լվացվելը, վտանները լվանալը. խաղեր	Հերթապահ մայրերը, քույրերը և այլն.
8—9 ¹ / ₂	9 ¹ / ₂ —11	Զրույց. պատմվածք, չերգ, քայլերթ	Պիտներներն ու կ. Յերխտականները
Ընդ միջումով			
9 ¹ / ₂ —10	11—11 ¹ / ₂	Նախաճաշ	Հերթապահ ծնողները, պատգամավոր. և այլն
10—11	11 ¹ / ₂ —1	Բացոթյա խաղեր, հանգիստ, զրոստնք	Պիտներները
11—12	1—2	Չեւարվեստ նկարչություն	—
12—12 ¹ / ₂	2—2 ¹ / ₂	Ճաշ կամ չերկրորդ նախաճաշ	Տես նախաճաշի ժամանակ
12 ¹ / ₂ —1	2 ¹ / ₂ —3	Լվացվելը, հագնվելը և տները ցրվելը	Ծնողները կամ հերթապահները

Այստեղ պարապմունքները հաշված են որական 7 ժամ. ավելի
կամ պակաս տեւելու դեպքում պարապմունքների կարգն ու տե-
վողությունը փոփոխության և յենթարկվում,

Ոգտվել նաև Մ. Դուրգարյանի. «Ինչ և մանկա-
կան հրապարակը» զրքույկից, վորտեղ բացի այս խըն-
դիրներից բերված է նաև.

1. Ղեկավարի և հրապարակի հաշվետվության
ձևերը.

2. Հրապարակի ծախսերի ցուցակը:

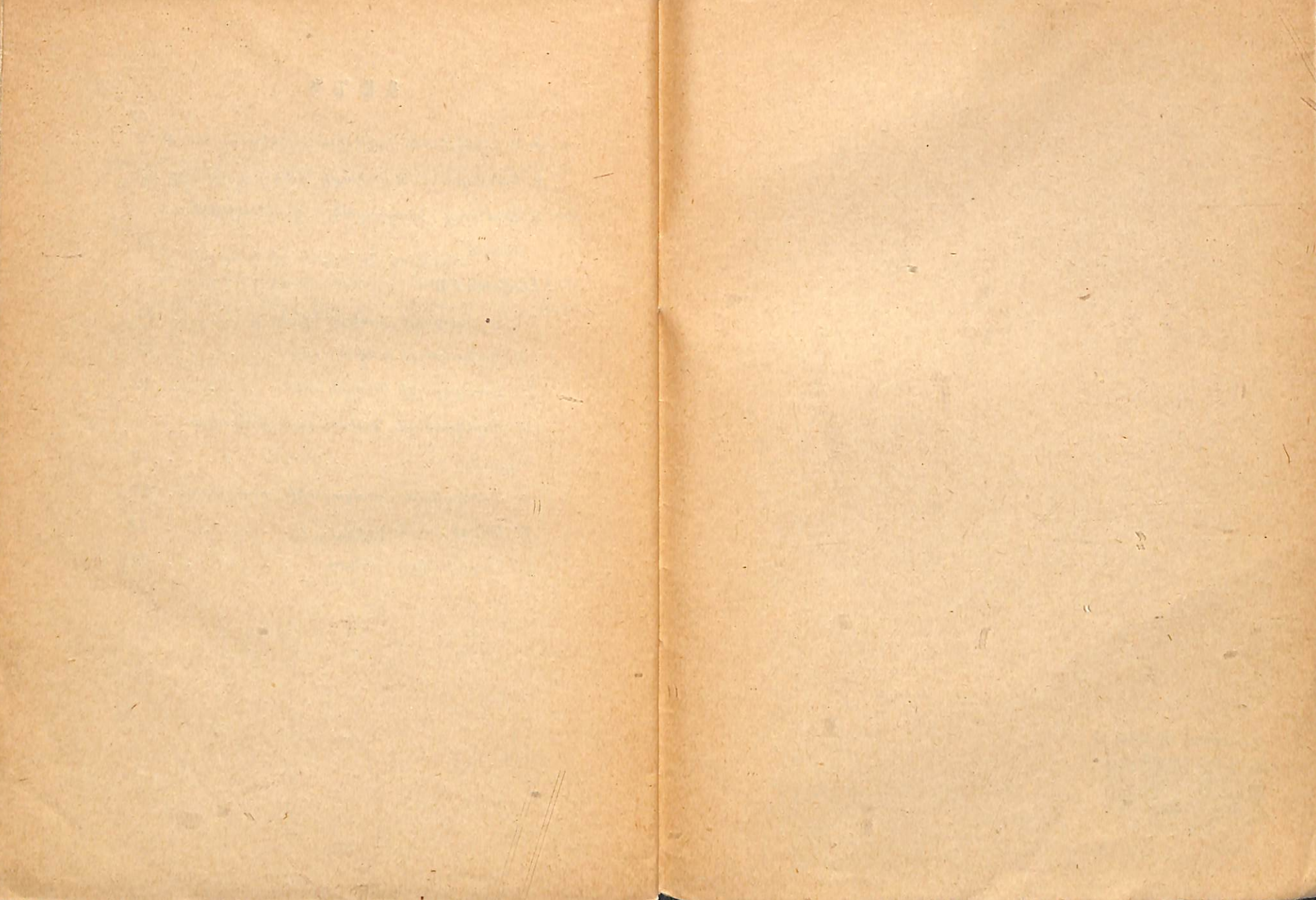
Մանկավարժական հրապարակների մասին հայերեն կան
նաև հոդվածներ «Ժողովրդ. լուսավորություն» ամսա-
գրում 1926 թ. № 5—6, 1927 թ. № 4 և № 11.

1. Գեղջկուհին և մանկհրապարակը	հջ 3
2. Բանվորուհին և քաղաքի մանկհրապարակը	15
3. Հրահանգ հրապարակը կազմակերպելու մասին	23

Հավելվածներ

I Հրապարակի նախահաշիվը	27
II Նախահաշվի ամփոփումը	29
III Հրապարակի հատակագիծը	30
IV Ցերեխաների նախնական ցուցակա- գրումը	32
V Մանկական հրապարակի որակարգը	33
VI Սննդի նորմաները	34
VII Շաբաթական մենյու	35

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0228821

50. 708

ԳԻՆԸ 12 ԿՈՊ.

